

Metoda analizy średniowiecznego tekstu
filozoficznego na przykładzie fragmentu
Komentarza św. Tomasza z Akwinu do
Etyki nikomachejskiej Arystotelesa

Izabella Andrzejuk

Plan wystąpienia

- Wstęp
- Komentarze jako metoda wyjaśniania oraz interpretacji w średniowieczu
- *Komentarz Akwinaty do Etyki nikomachejskiej* – krótka prezentacja
- Próba analizy fragmentu *Komentarza* według reguł zaproponowanych przez M. Gogacza
- Podsumowanie

Wstęp

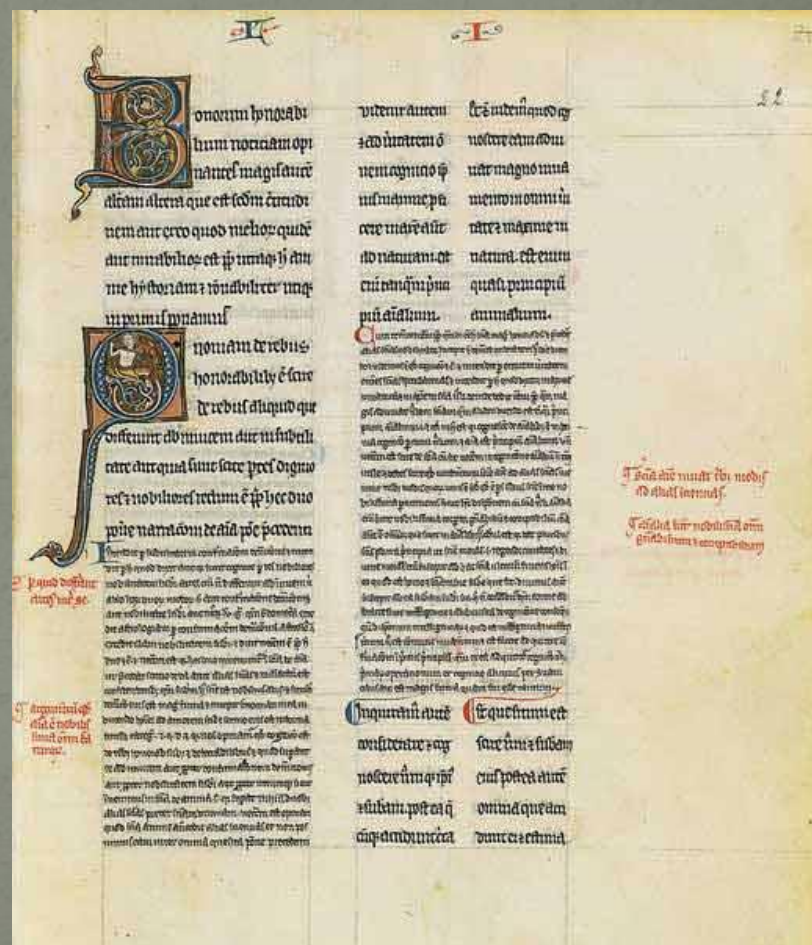
Czy reguły analizy tekstu, wypracowane przez M. Gogacza można zastosować do Tomaszowego *Komentarza do Etyki nikomachejskiej* Arystotelesa?

Rola komentarzy w średniowieczu

- Komentarze jako jedna z głównych metod nauczania w średniowiecznych uniwersytetach

Expositio oraz *intentio auctoris* jako łączenie referatu poglądów z ich interpretacją

Tomasz w roli komentatora

Tomaszowy *Komentarz do Etyki nikomachejskiej*

- 1271 - 1272, kiedy był profesorem na Uniwersytecie Paryskim, co oznacza, że dzieło to zostało napisane równoległe z II-II *Sumy Teologii*

J. A. Weisheipl	F. Van Steenberghen	E. Gilson
<ol style="list-style-type: none">1. Komentarze św. Tomasza do dzieł Arystotelesa jako „misja apostolska”2. Tomaszowi przede wszystkim zależało na przedstawieniu autentycznych poglądów Arystotelesa	<ol style="list-style-type: none">1. W Tomaszowym komentarzu do <i>Etyki nikomachejskiej</i> zawiera się spójny i przejrzysty system etyczny Akwinaty	<ol style="list-style-type: none">1. W Tomaszowych komentarzach do Arystotelesa jest głównie arystotelizm2. Komentarze te pozwalają uchwycić tylko fragment myśli Akwinaty3. Właściwy wykład filozofii Tomasza znajduje się w jego <i>Sumach</i>

Analiza *Komentarza* (1)

1. Temat-pytanie – To pytanie o pogląd, o rozwiązanie, o odpowiedź. Pytanie może być sformułowane w różnych dyscyplinach filozoficznych. Można nadać pytaniu charakter wskazujący na określony nurt metafizyczny, etyczny.. itp. Pytanie z określonej dyscypliny czy nurtu filozoficznego może domagać się odpowiedzi także w konkretnej dziedzinie filozofii.

Pogląd-odpowieź – To odpowiedź na postawione pytanie, suma poszukiwanych i sformułowanych rozwiązań, tez, twierdzeń – niezależnie od tego, kto je wykrył. Odpowiedź wskazuje na nurt, z jakiego pochodzi i może także być sformułowana w dziedzinie, do której pytanie się nie odnosiło.

Analizowany fragment stanowi część poglądu-odpowiezi, w której Tomasz odpowiada na pytanie o przedmiot i metody filozofii moralnej Tomasz próbuje zrealizować następujące cele: zreferować stanowisko Arystotelesa ; pokazać, że stanowisko Arystotelesa może stanowić punkt wyjścia do jego własnych rozważań.

Analiza *Komentarza* (2)

2. Jeśli temat, to trzeba ustalić w jakiej dyscyplinie filozoficznej pytanie postawiono

Jeśli pogląd, to trzeba ustalić dyscyplinę, do której dany pogląd należy (metafizyka, logika, itp.) oraz ustalić filozofią, w ramach której pogląd został sformułowany (arystotelizm, platonizm)

Tomasz wyraża swoje poglądy w ramach etyki, metodologii etyki, metaetyki.

Analiza *Komentarza* (3)

Ustalić charakter filozofii, którą to pytanie zakłada (dyscypliną może być np. metodologia, a założoną filozofią np. arystotelizm)

Odróżnić pogląd od przytoczonej erudycji:
a. Czy dany pogląd jest wbudowany w ciąg analizy tematu danego rozdziału/całego tekstu
b. Czy dany pogląd stanowi szczegółowa tezę zewnętrzną wobec ciągu analizy

Pogląd na temat przynależności problematyki przyjaźni do filozofii moralnej jest wbudowany w ciąg analizy całej *lectio*

Analiza *Komentarza* (4)

Funkcje poglądu:

- a. Czy to pogląd wzięty z jakiejś metafizyki, zmodyfikowany przez Tomasza, poprzez wbudowywanie go w ciąg analiz
- b. Czy jest to pogląd w ciągu analizy nie zmieniany, lecz tylko dodany do ujęć w swym kształcie, właściwym dla: arystotelizmu, neoplatonizmu, itp.
- c. Czy jest to pogląd mieszający różne metafizyki, tak, że nie da się ich oddzielić

Tomasz, analizując poglądy Stagiryty, wplata także swoje wnioski i uwagi.

Poglądy zapożyczone od Arystotelesa są przez Tomasza wbudowane w ciąg analiz.

Poglądy innych, cytowanych za Stagirytą filozofów, stanowią dla Tomasza tło i kontekst, dzięki któremu Akwinata precyzuje swój pogląd.

Analiza *Komentarza* (5)

5. Jeśli mamy erudycję, to należy odróżnić jej funkcje:

- a. Czy jest tłem/kontekstem, przy pomocy którego Tomasz precyzuje i uwypukla swój pogląd?
- b. Czy to grupa twierdzeń nie związanych wprost z poglądem Tomasza, które stanowią dopełnienie listy ewentualnych rozwiązań (mogą się one wzajemnie kwestionować)?
- c. Czy jest ona powołaniem się na autorytet?

Poglądy Arystotelesa z *Etyki nikomachejskiej* to nie erudycja lecz przedmiot materialny *Komentarza* (co?). Są więc swoiście wewnętrzne. Erudycję stanowią poglądy Arystotelesa z innych jego dzieł, oraz poglądy innych autorów.

Zawarta w tekście *Komentarza* erudycja (Empedokles, Heraklit) służy Tomaszowi:

do wyrażenia własnego poglądu na temat miłości tego, co do siebie podobne lub co względem siebie jest przeciwnością; do wprowadzenia własnego rozumienia odmian przyjaźni

Analiza *Komentarza* (6)

Trzeba ustalić czy Tomasz akceptuje,
czy odrzuca erudycję

Ostatecznie propozycje Empedoklesa i
Heraklita odrzuca i podaje własne
rozwiązanie tego problemu

Podsumowanie

- Tomasz umieszcza temat przyjaźni w kontekście własnego rozumienia tego, co jest przedmiotem filozofii moralnej
 - Stąd wymienia sześć argumentów potwierdzających, że temat przyjaźni należy do problematyki etycznej
- Tomaszowe komentarze do omówionej lekcji sugerują szerszą perspektywę rozumienia, czym w swej istocie jest przyjaźń
 - Jako „coś, co jest ponad cnotą”
- Tomasz wprowadza własne uzasadnienie dla podziału na poszczególne typy przyjaźni, które nie będą ostatecznie należały do tego samego gatunku